

Silicon Valley i verdensrummet

udenrigs.dk/silicon-valley-i-verdensrummet

Victor Lund Shammass

July 15, 2026

For nogle år siden skrev jeg en artikel sammen med en kollega, hvor vi lancerede begrebet *capitalistkind* for at beskrive det kommercialiserede skift i rumfarten, som tog fart i slutningen af 2010'erne.

Hvor astronauten Neil Armstrong udtalte, at det drejede sig om “one giant leap for mankind,” da han trådte ud på Månens overflade, virkede det nu mere og mere, som om den (tilsyneladende) privatiserede rumfarts nye entreprenører ivrede efter nogle ‘*giant leaps*’ for deres kapitalistiske foretagender – og egne private formuer.

Milliardæerne Elon Musk, Jeff Bezos og Richard Branson havde alle kastet sig ud i et nyt rumkapløb, hvor formålet gerne blev fremstillet som almennyttigt. Fra Musks fabuleringer om at gøre menneskeheden til en ‘multiplanetær art’ til Bransons og Bezos’ fantasier om rumturisme.

Denne universalistiske indpakning synes dog mere at være afledningsmanøvre end virkelighed.

Flere raketopsendelser betyder mere forurening og øgede klimagasudledninger og omkostningerne forbundet med rumturisme vil forblive så store, at der næppe bliver tale om masseturisme, men snarere en yderst begrænset adspredelse for en superrig elite.

Det var altså ikke ‘menneskeheden’, der tog skridtet ud i rummet, men nærmere en bestemt kreds af velstående kapitalister – *capitalistkind*.

SpaceX’ overherredømme Siden vi skrev artiklen, er det, vi beskrev, blevet intensiveret i en grad, som er svær at overdrive.

Det, der optimistisk blev beskrevet som *NewSpace* – idéen om uhildet entreprenørskab som en kilde til fornyelse i rumfarten, i modsætning til det angiveligt forældede *OldSpace*, domineret af statslige aktører som NASA – har i realiteten ført til, at én privat aktør har opnået et herredømme i verdensrummet uden sidestykke.

I 2025 gennemførte SpaceX omkring 165 raketopsendelser – 85 procent af USA's samlede opsendelser det år, næsten halvdelen af verdens samlede antal opsendelser og næsten dobbelt så mange som Kina.

Det har fået flere forskere til at stille det betimelige spørgsmål, om SpaceX i praksis er ved at 'besætte' low Earth orbit (LEO), idet selskabets Starlink også har som målsætning at nå op på 42.000 satellitter i en form for megakonstellation.

12. juni opnåede SpaceX desuden verdens største børsnotering, og forholder sig nu til et marked på svimlende 28,5 billioner dollars.

USA's forlængede arm Selv om SpaceX er en forlængelse af milliardæren Musks egne privatinteresser og en synliggørelse af Silicon Valleys nye rolle i verdensrummet, er selskabet også en forlængelse af den amerikanske stats interesser.

Både NASA og Pentagon er blandt de vigtigste kunder.

Musks markedsføring af SpaceX er nok blandt de mest vellykkede brandingøvelser i nyere tid.

SpaceX har med stor succes solgt sig selv som et visionært rumfartsselskab, der skal sikre hele menneskehedens fremtid – mens fablen om *NewSpace* har udvisket, hvor afhængigt selskabet har været af statslige kontrakter og infrastruktur.

I 2008, da SpaceX var på randen af konkurs efter tre mislykkede opsendelser, reddede en NASA-kontrakt på 1,6 milliarder dollars selskabet fra afgrunden.

Samlet har Musks selskaber modtaget omkring 38 milliarder dollars i kontrakter, lån, subsidier og skattefradrag, hvor "offentlige kontrakter til SpaceX fra NASA og Department of Defense udgør størstedelen af midlerne," skriver The Washington Post.

Hemmeligstemplede kontrakter er ikke medregnet i estimatet.

Elon Musks enorme rigdom og magt Så hvad sker der, når en privatperson som Elon Musk – med en formue på flere hundrede milliarder dollar – får stadig mere magt?

Musk har allerede vist sig at være en yderst politisk aktør.

Gennem et opkøb på mere end 40 milliarder dollars kontrollerer han platformen X, der fortsat udgør et af verdens mest populære sociale medier.

Her var han i 2024 den største spredder af indvandringsfjendtlige konspirationsteorier forud for det amerikanske præsidentvalg, viser en undersøgelse fra Bloomberg.

En kampagne han også bidrog til ved at donere hele 288 millioner dollars til Trumps valgkamp.

Selv om de to senere kom på kant med hinanden, spillede Musk længe en nøglerolle i Department of Government Efficiency's (DOGE) nedskæringer rettet mod grundlæggende statslige institutioner, som bistandsorganisationen USAID.

I april 2025, samtidig med at Musk stod i spidsen for DOGE, modtog SpaceX en kontrakt til en værdi af 5,9 milliarder dollars fra U.S. Space Force.

Musks ideologiske dagsorden og den magt, han har fået over verdensrummet, er endnu et led i intensiveringen og koncentrationen af forskellige former for magt hos nogle få "oligarkiske" nøgleaktører, hvis synspunkter er uforenelige med et demokratisk, pluralistisk sindelag.

Faren ved privat rummonopol Verden har fået en forsmag på risikoen ved privatiseret rummagt under Ruslands fuldskalainvasion af Ukraine.

Her opdagede man, at SpaceX' Starlink-system gav de ukrainske styrker væsentlige kommunikationsfordele, men under et ukrainsk droneangreb mod den russiske Sortehavsflåde i september 2022 mistede operatørerne pludselig kontakten med dronerne.

Ukraine mente, at Musk havde slukket for udstyret under angrebet. Musk afviste dette og hævdede senere, at SpaceX allerede havde indført 'geofencing' i en radius af 100 kilometer omkring Krim.

Episoden har været omgærdet af skiftende fortællinger: Musks biograf Walter Isaacson hævdede først, at Musk aktivt havde slået dækningen fra, men dette blev siden korrigeret til, at området allerede var deaktiveret for Starlink-brug.

Musk hævdede desuden, at amerikanske sanktioner mod Rusland forbød aktivering uden eksplicit godkendelse fra Washington.

Uanset hvilken version man lægger til grund, viser episoden, hvor risikabelt det er at gøre sig afhængig af en stadigt mere privatiseret rummagt. Dette er også en del af baggrunden for, at Europa i stadigt højere grad satser på en selvstændig opsendelseskapacitet, blandt andet med brug af Andøya Spaceport i Nordnorge.

Teknosuveræn magt Historikeren Quinn Slobodian og teknologiskribenten Ben Tarnoff lancerede for nylig begrebet 'muskisme' for at indfange noget af det, der står på spil. Musk har i lang tid solgt fantasien om 'teknosuverænitet', som Slobodian og Tarnoff skriver.

Idéen har sin kanoniske formulering i *The Sovereign Individual*, et konservativt-libertariansk manifest fra 1997 – for nylig genudgivet med et forord af Peter Thiel, Musks tidligere forretningspartner fra den såkaldte 'PayPal-mafia'.

Uanset om det drejer sig om selvkørende elbiler, mikroblogging, satellitter i kredsløb om Jorden eller kolonier på Mars, er logikken den samme: Det teknologisk frigjorte, 'suveræne' individ.

Samtidig er paradokset, at denne 'suverænitet' er yderst illusorisk: Så godt som alle Musks forretningsaktiviteter bygger på en strukturel afhængighedsskabelse – eller som Slobodian og Tarnoff skriver: "Når man forsøger at trække stikket til Musk, opdager man, at han ejer kontakten."

Konsolideringen af en 'teknosuveræn' magt i verdensrummet bliver i høj grad hjulpet på vej af Trump. Den juridiske arkitektur, som engang beskyttede forestillingen om verdensrummet som et fælleseje (commons), er blevet sat under pres.

FN's rumtraktat fra 1967, Ydre rum-traktaten, etablerede princippet om, at verdensrummet tilhører hele menneskeheden: Ingen nation kan gøre suverænitetskrav gældende over noget himmellegeme, og rumaktiviteter "skal udføres til fordel for og i alle landes interesse" – en slags socialdemokrati i verdensrummet, båret frem af 1960'ernes idealisme og noget af det mulighedsrum, som opstod mellem stormagtsblokkene under den kolde krig.

Rummet som profitmarked I flere årtier var traktaten acceptabel nok for magtfulde aktører som USA af den enkle grund, at verdensrummet i vid udstrækning forblev utilgængeligt for ekstraktiv, profitabel virksomhed.

Nu, hvor teknologiske fremskridt har skabt en stadigt voksende rumfartsøkonomi, er dette rammeværk ved at blive omskrevet.

I 2020 underskrev Trump en præsidentordre, som slog fast, at "verdensrummet ikke er et globalt fælleseje". Den første Trump-regerings initiativ, Artemis Accords – underskrevet af 67 nationer, herunder de nordiske lande – lægger til rette for privat aktørers ressourceudvinding i verdensrummet.

Initiativet – videreført af Joe Biden og Trump 2.0 – hævdes at være "forankret i" netop den traktat, det fjerner sig fra.

Mindre lande som Danmark, Sverige og Norge har alt at vinde ved at bevare et multilateralt ramme-værk i regi af FN-systemet, men har alligevel tilsluttet sig.

Det viser, hvordan traditionelle geopolitiske konfliktlinjer også afspejles i rumpolitikken, hvor det fortsat er vigtigt at signalere troskab med Washington.

Et tekno-militært-geopolitisk kompleks USA's politisk-juridiske kommercialisering af verdensrummet handler om det, Karl Marx kaldte "enclosure of the commons," hvor store formuer blev skabt, da fællesskabets jord blev hegned ind og approprieret af rige jordejere.

Det samme fænomen gentager sig nu, men denne gang ophøjet til kosmisk skala.

Historien om 'den nye rumfart' er dog blevet mere kompliceret, end den fremstod for blot nogle få år siden: Det handler ikke længere bare om noget så enkelt som 'milliardærer i verdensrummet', deres positionering og higen efter magt, men om en sammenfletning af Silicon Valley med en statsmagt, der længes efter at fortrænge 1960'ernes mere idealistiske juridiske rammeværk.

Et tekno-militært-geopolitisk kompleks, hvor hybridiseringen af stat og kapital udvisker grænserne mellem det offentlige og det private, og hvor både geopolitiske interesser og storkapitalens interesser skal tilgodeses.

I verdensrummet er det ikke længere indlysende, hvor den amerikanske stats interesser slutter, og Elon Musks begynder.

Hvor Neil Armstrong talte om hele "menneskeheden", beskriver Musks SpaceX-børsprospekt et marked på 28,5 billioner dollars.